

Circulaire

Brussel, **XX december 2021**

Kenmerk: NBB_2019_13

Uw correspondent
Christel Beaujean
tel. +32 2 221 30 59
christel.beaujean@nbb.be

Beheer van het liquiditeitsrisico

Toepassingsveld

Verzekerings- en herverzekeringsondernemingen naar Belgisch recht (met uitzondering van kleine verzekeringsondernemingen naar Belgisch recht als bedoeld in de artikelen 275 en 276 of lokale verzekeringsondernemingen als bedoeld in artikel 294 van de Solvabiliteit II-wet),

In België gevestigde bijkantoren van verzekerings- of herverzekeringsondernemingen die ressorteren onder het recht van een derde land (een staat die geen lid is van de Europese Economische Ruimte),

Entiteiten die verantwoordelijk zijn[] voor een verzekerings- of herverzekeringsgroep in de zin van de artikelen 339, 2° en 343, tweede lid, 1° en 2° van de Solvabiliteit II-wet waarvoor de Bank werd aangewezen als groepstoezichthouder in de zin van de artikelen 407 en 408 van die wet,*

Verzekeringsmaatschappijen van onderlinge bijstand zoals gedefinieerd in artikel 15, 79° van de Solvabiliteit II-wet. Voor deze ondernemingen dient “de Bank” te worden vervangen door “de Controledienst voor de ziekenfondsen en de landsbonden van ziekenfondsen”.

Doelstelling

In deze circulaire worden de verwachtingen van de Bank met betrekking tot het door verzekerings- en herverzekeringsondernemingen vast te stellen kader voor het beheer van het liquiditeitsrisico uiteengezet.

Juridische basis

*De **Solvabiliteit II-wet**: de wet van 13 maart 2016 op het statuut van en het toezicht op de verzekerings- of herverzekeringsondernemingen*

[*] En meer bepaald verzekerings- of herverzekeringsondernemingen naar Belgisch recht die een deelnemende onderneming in ten minste één verzekerings- of herverzekeringsonderneming in de Europese Economische Ruimte of van een derde land zijn, verzekerings- of herverzekeringsondernemingen naar Belgisch recht waarvan de moederonderneming een gemengde verzekeringsholding of gemengde financiële holding in de Europese Economische Ruimte of van een derde land is, en verzekeringsholdings of gemengde financiële holdings naar Belgisch recht die moederonderneming zijn van een verzekerings- of herverzekeringsonderneming naar Belgisch recht, voor zover deze onderworpen zijn aan de wettelijke bepalingen van deze circulaire.

Verordening 2015/35: Gedelegeerde Verordening (EU) 2015/35 van de Commissie van 10 oktober 2014 tot aanvulling van Richtlijn 2009/138/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de toegang tot en uitoefening van het verzekerings- en het herverzekeringsbedrijf (Solvabiliteit II)

De **Overkoepelende circulaire betreffende governance:** circulaire NBB_2016_31 van 5 juli 2016 over de prudentiële verwachtingen van de Nationale Bank van België inzake het governancestelsel voor de verzekerings- en herverzekeringssector (herziene versie van 5 mei 2020) – Hoofdstuk 3 “Risicobeheersysteem”

Structuur

I. Doel	3
II. Inwerkingtreding	3
III. Beheer van het liquiditeitsrisico	4
1. Algemeen kader	4
2. Identificatie van het liquiditeitsrisico	4
3. Monitoring van het liquiditeitsrisico	5
4. Prospectieve beoordeling en stresstests	5
5. Planning van noodmaatregelen	6
6. Opstelling van een verslag over het beheer van het liquiditeitsrisico	7

I. Doel

Verzekerings- en/of herverzekeringsondernemingen moeten ervoor zorgen dat zij over voldoende liquiditeit beschikken om te kunnen voldoen aan hun financiële verplichtingen jegens hun verzekeringnemers en andere tegenpartijen wanneer deze opeisbaar worden, ook in crisissituaties.

Deze circulaire behandelt:

- de ontwikkeling en handhaving van passende beleidslijnen, systemen, controles en processen voor het beheer van het liquiditeitsrisico,
- de identificatie van significante liquiditeitsrisicofactoren,
- de vaststelling van indicatoren voor de monitoring van het liquiditeitsrisico,
- de opstelling en uitvoering van prospectieve scenario's en stresstests,
- de planning van noodmaatregelen, en
- de opstelling van een periodiek verslag over het beheer van het liquiditeitsrisico.

Deze circulaire is toegespitst op de belangrijkste beginselen voor het beheer van het liquiditeitsrisico: aangezien het liquiditeitsrisico van elke onderneming en elke groep afkomstig is van een unieke combinatie van bronnen, dient elke entiteit inzicht te hebben in de liquiditeitsrisicofactoren waarmee zij wordt geconfronteerd en moet zij de in deze circulaire vervatte beginselen toepassen naargelang van de omvang, de aard en de complexiteit van haar activiteiten.

Onderstaande principes zijn in lijn met die voorgeschreven door ICP16 (*Insurance Core Principles*) van de IAIS.

II. Inwerkingtreding

Deze circulaire is van toepassing zodra zij gepubliceerd is.

III. Beheer van het liquiditeitsrisico

1. Algemeen kader

1. Het risicobeheersysteem heeft tot doel de risico's, waaraan ondernemingen blootgesteld zijn of kunnen worden, te identificeren, beoordelen, beheeren en monitoren. In het bijzonder wordt van de ondernemingen verwacht dat zij een doeltreffend systeem ontwikkelen en ten uitvoer leggen voor de governance en het beheer van het liquiditeitsrisico. Dit systeem moet onder meer de volgende elementen omvatten:
 - een duidelijk omschreven risicoappetijt die werd goedgekeurd door de raad van bestuur en die strookt met de algemene strategie van de onderneming,
 - een strategie voor het beheer van het liquiditeitsrisico en een of meer gedocumenteerde beleidslijnen en processen, met inbegrip van limieten, in overeenstemming met haar risicoappetijt,
 - een duidelijke verdeling van de verantwoordelijkheden en een duidelijk vastgestelde procedure voor het besluitvormingsproces,
 - passende IT-systemen en rapporteringsprocedures om tijdig risicobeheerinformatie te verschaffen teneinde alle belangrijke bronnen van liquiditeitsrisico te kunnen meten, beoordelen en monitoren,
 - kwantitatieve maatregelen en instrumenten om de liquiditeitsrisicofactoren te meten en om als vroegtijdige waarschuwingsindicatoren te dienen, en
 - een prospectieve risicobeoordeling op basis van liquiditeitsscenario's en -stresstests die uitgaan van ernstige maar plausibele hypothesen.
2. In voorkomend geval moeten de liquiditeitsrisico's op consistente wijze worden beheerd op zowel groepsniveau als op het niveau van de afzonderlijke entiteiten. Het ingestelde systeem voor governance en risicobeheer moet derhalve duidelijke hiërarchische lijnen binnen de groep omvatten, alsook doeltreffende systemen die de tijdige doorstroming van informatie waarborgen.
3. Het systeem voor governance en liquiditeitsrisicobeheer moet in verhouding staan tot de aard, de omvang en de complexiteit van de activiteiten, en tot de omvang van de blootstellingen aan het liquiditeitsrisico.

2. Identificatie van het liquiditeitsrisico

4. De Bank verwacht van ondernemingen dat zij de bronnen van liquiditeitsrisico waarmee zij worden geconfronteerd, identificeren en dat zij de implicaties van deze risico's voor hun liquiditeitspositie onder normale omstandigheden en in crisissituaties in kaart brengen.
5. Het liquiditeitsrisico is afhankelijk van verschillende factoren, waaronder¹:
 - het voorvallen van verzekerde schadegevallen:
Dit omvat bijvoorbeeld overwegingen over de aard, de frequentie en de ernst van de blootstellingen aan verzekerbare gebeurtenissen, met inbegrip van catastrofale gebeurtenissen of belangrijke juridische beslissingen die zich binnen een relevante tijdshorizon kunnen voordoen. Er dient ook rekening te worden gehouden met de rol van herverzekering en met de mogelijkheid dat een deel van de tussenkomst van de herverzekeraar niet kan worden teruggevorderd;
 - het gedrag van de verzekeringnemers:
Hierbij dient de potentiële opzeg van verschillende soorten producten te worden beoordeeld, rekening houdend met kenmerken zoals garanties, afkoopboetes, fiscale gevolgen, looptijden, rentegevoeligheid, type cliënt, enz., alsook met eventuele dalingen van recurrenente premies, niet-verlengingen van polissen en dalingen van nieuwe polissen, en het effect daarvan op de nettokasstromen;

¹ De combinatie van risicofactoren is uniek voor elke onderneming en deze lijst dient niet als exhaustief te worden beschouwd.

- de (afname van) liquiditeit op de financiële markten en concentratie:
De ondernemingen moeten zorgen voor een adequaat niveau van liquide, gediversifieerde activa die gemakkelijk en onmiddellijk in contanten kunnen worden omgezet, overeenkomstig het “prudent person”-beginsel. Hierbij moeten de potentiële gevolgen van een verhoogd kredietrisico, een toegenomen marktvolatiliteit in tijden van crisis en een grotere vermindering van de liquiditeit worden beoordeeld;
 - blootstellingen buiten de balans en aan derivaten:
Dit omvat de waardering van aan de derivaten verbonden kasstromen - met name margestortingen en onderpandvereisten - die voortkomen uit het verstrijken van looptijden, marktschommelingen, de uitoefening van opties, enz. Hetzelfde geldt voor eventuele verrichtingen in repo- en effectenleningen;
 - de gevolgen van een eventuele verslechtering van de financiële positie of de rating van de verzekeraar;
 - de vermindering, de beschikbaarheid en de concentratie van de financiering.
6. Groepsspecifieke risico's: aangezien liquiditeit niet altijd vrij overdraagbaar is binnen een groep, verwacht de Bank dat ondernemingen die deel uitmaken van een groep nagaan hoe verrichtingen binnen de groep de liquiditeitspositie ervan kunnen beïnvloeden. Evenzo moet elke afhankelijkheid van een onderneming op de steun van een of meer andere ondernemingen binnen haar groep grondig worden beoordeeld. Wanneer de liquiditeit centraal wordt beheerd, mag er ook geen wettelijke of reglementaire belemmering zijn voor de beschikbaarheid van liquide middelen, zowel onder normale omstandigheden als in crisissituaties.

3. Monitoring van het liquiditeitsrisico

7. De ondernemingen dienen een liquiditeitsrisicobeheerplan op te stellen en bij te houden dat een prognose bevat van de inkomende en uitgaande kasstromen die verband houden met hun activa en passiva, en moeten een reeks liquiditeitsrisico-indicatoren ontwikkelen om een eventuele liquiditeitscrisis op te sporen, te monitoren en aan te pakken.
8. De ondernemingen moeten hun eigen risicoparameters vaststellen voor hun activiteiten, rekening houdend met hun eigen situatie en risicoprofiel, om na te gaan of zij binnen hun tolerantielimieten voor het liquiditeitsrisico blijven, zowel onder normale omstandigheden als in crisissituaties. Deze parameters (die betrekking moeten hebben op alle relevante risico's waaraan de onderneming is blootgesteld), de onderliggende hypothesen, de in aanmerking genomen tijdshorizonten en de daarmee samenhangende processen (waaronder de monitoringfrequentie) moeten worden gedocumenteerd.
9. In geval van een aanzienlijke verslechtering van het liquiditeitsrisico moeten de ondernemingen de Bank daarvan onverwijld in kennis stellen.

4. Prospectieve beoordeling en stresstests

10. De ondernemingen moeten in hun risicobeheersysteem voorzien in de uitvoering van stresstests en scenarioanalyses voor alle relevante risico's waaraan zij zijn blootgesteld. Bijgevolg wordt van de ondernemingen verwacht dat zij ook liquiditeitsstresstests uitvoeren om potentiële bronnen van stress op te sporen, en dat zij er te allen tijde op toezien dat hun liquiditeitsprofiel in overeenstemming blijft met hun risicoappetijt zoals die door de raad van bestuur is goedgekeurd.

11. Bij de stresstests moeten de gevolgen worden geanalyseerd van een reeks ernstige maar plausibele schokken op de liquiditeit², zowel voor de inkomende kasstromen (bronnen), de uitgaande kasstromen en de liquide middelen als voor de algemene positie van de onderneming. De stresstests moeten betrekking hebben op macro-economische, sectorale en idiosyncratische gebeurtenissen, alsook op verschillende tijdshorizonten (zowel snel veranderende scenario's als meer langdurige scenario's waarin de liquiditeitspositie van de onderneming langzaam verslechtert).
12. In voorkomend geval moeten op groepsniveau afzonderlijke stressscenario's worden uitgewerkt om rekening te houden met de groepsspecifieke risico's.
13. De details en motivering van de bij de stresstests gehanteerde methoden en hypothesen moeten worden opgenomen in de beleidslijnen van de onderneming over het beheer van het liquiditeitsrisico. De frequentie van de stresstests moet in verhouding staan tot de aard, de omvang en de complexiteit van de activiteiten van de onderneming, alsook tot de omvang van haar blootstellingen aan het liquiditeitsrisico. Ten slotte verwacht de Bank dat de opzet van de stresstests, met inbegrip van de geteste schokken en scenario's, regelmatig wordt herzien en goedgekeurd om te waarborgen dat de aard en de ernst ervan passend blijven.

5. Planning van noodmaatregelen

14. De ondernemingen moeten een duidelijk besluitvormingsproces en noodplan handhaven om een eventuele liquiditeitscrisis aan te pakken en in ongunstige omstandigheden een kastekort op te vangen. De geplande noodmaatregelen moeten hen in staat stellen snel te reageren op uiteenlopende liquiditeitsspanningen die hun vermogen zouden verstoren om alle of een deel van hun activiteiten tijdig en kosteneffectief te financieren.
15. Voor de vorm en de gedetailleerdheid van het plan moet rekening worden gehouden met het evenredigheidsbeginsel en met de resultaten van de liquiditeitsstresstests.
16. Van groepen verwacht de Bank dat hun noodplannen in geval van een crisis het besmettingsrisico binnen de groep beperken. Daarnaast moet het op groepsniveau opgestelde liquiditeitsnoodplan consistent zijn met dat van de betrokken juridische entiteiten.
17. De Bank verwacht dat de ondernemingen hun liquiditeitsnoodplan regelmatig testen en zo nodig actualiseren om ervoor te zorgen dat het operationeel solide blijft. De gepaste frequentie voor het testen en actualiseren hangt af van de omvang en de complexiteit van de activiteiten van de onderneming, alsook de inhoud van haar noodplan. Bij het testen moeten de ondernemingen ervoor zorgen dat de verdeling van de taken en verantwoordelijkheden passend is en wordt begrepen, toetsen of zij in staat zijn de voorgestelde maatregelen uit te voeren en eventuele uitvoeringsbeperkingen identificeren.
18. Indien er kwetsbaarheden worden vastgesteld, verwacht de Bank, afhankelijk van de resultaten van de uitgevoerde stresstest(s), dat de ondernemingen een portefeuille van zeer liquide en onbezwaarde activa opbouwen en aanhouden. Wanneer er zich liquiditeitstekorten voordoen, moeten deze zeer liquide activa te gelde worden gemaakt om deze tekorten aan te vullen.
19. De zeer liquide activa moeten gemakkelijk en onmiddellijk in contanten kunnen worden omgezet; zij hebben doorgaans een laag kredietrisico en een lage volatiliteit en worden op actieve markten verhandeld. Om te waarborgen dat deze activa beschikbaar zullen zijn om aan de liquiditeitsbehoeften te voldoen, mogen ze niet bezwaard zijn, d.w.z. dat zij 1) niet zijn onderworpen aan wettelijke, reglementaire, contractuele of andere beperkingen op de mogelijkheid van de ondernemingen om deze snel te verkopen of over te dragen, en 2) niet in onderpand worden gegeven of worden gebruikt als

² In dit verband zij opgemerkt dat gebeurtenissen die een impact hebben op het kapitaal, mogelijk geen significante invloed hebben op de liquiditeit; bijgevolg zijn stresstests die worden uitgevoerd voor kapitaaldoelinden mogelijk niet relevant of adequaat voor het beheer van het liquiditeitsrisico.

onderpand voor een andere verrichting. Ten slotte moeten de ondernemingen in het kader van hun risicomonitoring een passende haircut toepassen op de reële waarde van hun liquide activa teneinde rekening te houden met het toegenomen kredietrisico en de verhoogde volatiliteit en illiquiditeit van de financiële markten in geval van een crisis. De toegepaste haircuts moeten een goede afspiegeling zijn van de verschillen in kredietkwaliteit en marktvolatiliteit tussen de verschillende soorten activa en van de tijd die nodig is om het actief te verkopen. De haircuts moeten worden gedocumenteerd en de voornaamste onderliggende hypothesen moeten worden beschreven.

6. Opstelling van een verslag over het beheer van het liquiditeitsrisico

20. Het verslag over het beheer van het liquiditeitsrisico is hoofdzakelijk bedoeld om de algemene toereikendheid van het beheer van het liquiditeitsrisico te documenteren en aan te tonen, zowel onder normale omstandigheden als in crisissituaties, alsook om potentiële risico's te belichten. Dit verslag moet ten minste de volgende elementen bevatten:

- de appetijt voor liquiditeitsrisico van de onderneming,
- de vastgestelde risicolimieten,
- de liquiditeitspositie van de onderneming in verhouding tot haar risicoappetijt en -limieten,
- een samenvatting van de strategieën, beleidslijnen en processen die zijn ingesteld om het liquiditeitsrisico te beheren,
- de opsporing van potentiële kwetsbaarheden en van manieren om de liquiditeitspositie te verbeteren,
- de opzet en resultaten van de liquiditeitsstresstests.

De gedetailleerdheid van het verslag dient evenredig te zijn en in verhouding te staan tot de risico's waaraan de onderneming is blootgesteld.

21. Het verslag over het beheer van het liquiditeitsrisico dient regelmatig te worden geactualiseerd en bij de Bank te worden ingediend. De Bank verwacht dat significante ondernemingen ten minste jaarlijks het verslag opstellen (en indienen); niet-significante ondernemingen moeten ten minste om de drie jaar het verslag opstellen (en indienen). Frequentere actualiseringen worden verwacht wanneer de aard, de omvang en de complexiteit van de activiteiten of de omvang van de blootstellingen aan het liquiditeitsrisico aanzienlijk veranderen.